

Івченко В. П.
аспірант кафедри «Економіка і фінанси»
Одеського національного морського університету
м. Одеса, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-290-9-22>

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА З ВИКОРИСТАННЯМ КОНЦЕПЦІЇ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Діагностика фінансового стану представляє собою систематичну, всебічну оцінку фінансово-господарського стану підприємства з використанням різних підходів, та методів, з метою постійного пошуку шляхів та напрямків щодо підвищення результативності його діяльності. [2] У процесі діагностики фінансового стану підприємства здійснюються наступні завдання:

- визначається залежність результатів фінансово-господарської діяльності (РФГД) від галузевих особливостей діяльності підприємства, форми власності, організаційно-правової форми, розміру;

- оцінюється явний використаний в попередньому періоді фінансовий потенціал (ФП) підприємства і виявляється прихований невикористаний потенціал підприємства;

- пропонуються дії щодо запобігання негативних тенденцій в зміні фінансового стану підприємства в майбутньому [2].

У діагностиці доцільно керуватись поняттям «індикатори», а не «показники». Показники перетворюються на індикатори тоді, коли за їхньою допомогою керівники підприємств відстежують, аналізують та прогнозують тенденції змін окремих сфер діяльності організації. На кожному підприємстві із великої кількості показників керівники вибирають для ретельного планування, обліку, аналізу та контролю лише окремі, які є пріоритетними, показовими, комплексними, відображають стан найважливіших сфер діяльності організації. [3, с. 4]. Результатом застосування індикаторів являється компактне та зручне подання великих масивів фінансово-економічних показників за допомогою інтегральної моделі. Для визначення складу цих індикаторів доцільно використовувати концепцію життєвого циклу підприємства (ЖЦП).

Концепція життєвого циклу виникла наприкінці ХІХ століття як комплекс ідей про існування соціальних інститутів. Її основними характеристиками вважалися успішні форми, незворотній розвиток (дорослішання або старіння) й відтворення форм або зміна поколінь. Пізніше концепцію життєвого циклу стали застосовувати як спрощену модель у економічній теорії для характеристики продуктів економічної діяльності (технологій, брендів, товарів, інновацій тощо), підприємств та навіть економічних галузей. [1, с. 82].

На кожній стадії ЖЦП, воно прагне досягти певних стратегічних цілей. Крім того, кожна стадія ЖЦ несе в собі характерні фінансові ризики. Це в свою чергу відображається на групах показників аналізу використання фінансових ресурсів. Взаємозв'язок стадій ЖЦП та цілей відносно фінансового стану відобразимо в таблиці 1.

Таблиця 1

Стадії життєвого циклу підприємства та відповідні фінансові цілі

Стандартизовані стадії	Зміст стадії	Сукупність фінансових цілей
Народження та оновлення	Зародження ідей; Створення економічної стратегії; інвестиції	Орієнтація на зростанні вартості підприємства та максимізацію доходів
Зростання	Покращення кількісних та якісних ознак функціонування підприємства	Орієнтація на максимізації доходів та підвищенні рентабельності
Стабільність	Відносна стабільність якісних та кількісних показників функціонування підприємства	Орієнтація на підвищенні рентабельності та фінансової стійкості
Занепад	Погіршення кількісних та якісних показників функціонування підприємства	Орієнтація на підвищенні фінансової стійкості та зростанні вартості підприємства

Деякі сучасні дослідники зробили висновок, що показники оцінки фінансових результатів діяльності підприємства можна об'єднати в чотири групи (рис. 1).

З певною мірою умовності ці групи показників можна визначити як індикатори фінансово-економічного стану підприємства (табл. 2).

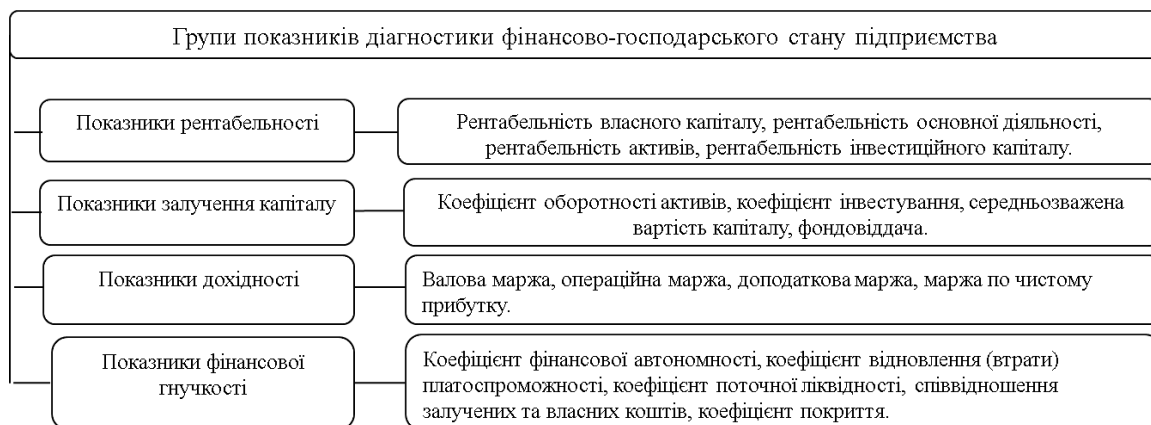

Рис. 1. Групи показників діагностики фінансового стану підприємства

Таблиця 2

Індикатори діагностики фінансового потенціалу підприємства

Назви груп Індикаторів	Економічний зміст груп індикаторів
Індикатори фінансової результативності підприємства (Ф ₁)	Відображають здатність підприємства відтворювати вкладений капітал та ефективність його діяльності на певному етапі життєвого циклу.
Індикатори інвестиційного залучення (Ф ₂)	Містять інформацію про можливості щодо фінансування окремих цільових програм інноваційного характеру, технічного оновлення та модернізації за рахунок коштів наявних цільових фондів.
Індикатори фінансової гнучкості підприємства (Ф ₃)	Відображають залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, можливості самофінансування діяльності та розвитку, загроз втрати механізмів управління підприємством.
Індикатори дохідності підприємства (Ф ₄)	Відображають результативність операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, а також механізм управління витратами підприємства.

Під час конструювання інтегральних показників фінансового стану підприємства необхідно визначити комплексні надійні параметри з метою використання їх у якості шкали (індексів) для порівняння великої кількості фінансових показників за класифікаційними ознаками.

Залежність стадій ЖЦП, відповідних до них фінансових орієнтирів та індикаторів показників можна відобразити за допомогою матриці (рис. 2).

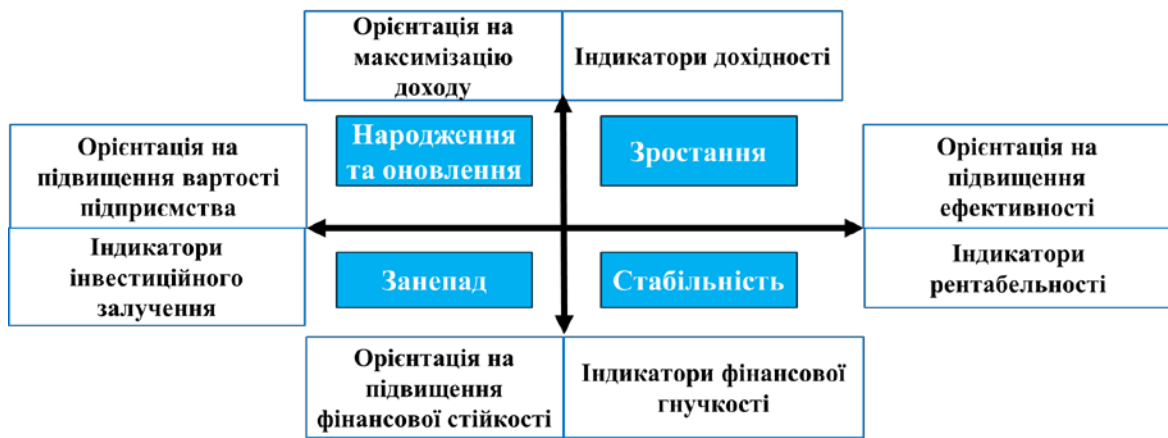

Рис. 2. Залежність стадій ЖЦ, та фінансових індикаторів

Для розрахунку значень фінансових індикаторів пропонується використовувати рейтинговий метод. Для побудови рейтингових систем підприємства за рівнем його фінансового стану найбільш оптимальними є ті, що побудовані на основі відхилень $(x_{ij} - a)$ і стандартизовані варіаційним розмахом $(x_{ij} \max - x_{ij} \min)$. Виходячи з цього, нормування кількісних характеристик показників фінансового стану підприємства здійснюється за формулами [4]:

– для показників-стимуляторів [4]:

$$y_{ij} = \frac{x_{ij} - x_i \min}{x_i \max - x_i \min}; \quad (1)$$

– для показників-дестимуляторів [4]:

$$y_{ij} = \frac{x_i \max - x_{ij}}{x_i \max - x_i \min}, \quad (2)$$

де y_{ij} – нормований i -й показник в j -ій сукупності;

x_{ij} – значення i -то показника в j -ій сукупності;

$x_i \max$ – максимальне значення i -то показника;

$x_i \min$ – мінімальне значення i -то показника.

Зростання показників-стимуляторів, спричиняє збільшення інтегрального показника фінансового стану підприємства, Зростання показників-дестимуляторів – навпаки. Тобто y_{ij} показує відносну позицію показника в j -ій сукупності в діапазоні варіації за i -ю ознакою. За високих значень i -ї ознаки y_{ij} наближається до 1, за низьких – до 0.

Після розрахунку значень фінансових індикаторів за групами показників необхідно побудувати матрицю життєвого циклу за фінансовими індикаторами з визначенням стадії ЖЦ в умовах якої використовується ФП підприємства. Якщо з'єднати відзначені позиції єдиною лінією, то виходить чотирикутник фінансового потенціалу підприємства за фінансовими показниками. За допомогою цього чотирикутника можливо дати підсумкову оцінку використання фінансового потенціалу підприємства за фінансовими індикаторами, а також виявити ризики, які загрожують поточному фінансовому стану.

Література:

1. Матюшенко О. І. Життєвий цикл підприємства: сутність, моделі, оцінка. *Проблеми економіки*. 2010. С. 82–91. URL: https://www.problecon.com/pdf/2010/4_0/82_91.pdf.
2. Онешко С. В. Контролінг. Тексти лекцій. Одеса : ОНМУ Бекетова, 2018. 90 с.
3. Партин Г. О., Заdereцька Р. І., Граціян О. В. Формування фінансового потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2014 С. 49–55. URL: http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2014_19_2_4/10.pdf.
4. Розвиток фінансового потенціалу суб'єктів господарювання як основа досягнення фінансовоекономічної безпеки: Колектив. авторів; за ред. В. В. Глуценка. колективна монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84006837.pdf>.